

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1975/151

Karar Sayısı:1975/177

Karar Günü:8/7/1975

Resmi Gazete tarih/sayı:25.10.1975/15394

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme: K.K.K. 1. Ordu Komutanlığı Askerî Mahkemesi.

İtirazın konusu: 15/5/1974 günlü, 1803 sayılı "Cumhuriyetin 50 nci Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun" un 5. maddesinin (E) bendi hükmünün iptali istemidir.

I. OLAY:

Askeri Ceza Kanununun 56/1-D, 56/1-A ve Türk Ceza Kanununun 133/2 ve 59. maddeleri uyarınca 12 sene 6 ay hapis cezası ile cezalandırılan hükümlünün, kesinleşen cezasının yerine getirilmesi sırasında, 28/ 3/1975 günlü dilekçe ile; hakkında 1803 sayılı Af Kanununun 5. maddesinin (E) bendi yerine 1. maddesinin (A) bendinin uygulanması ve böylece cezasının çektirilmemesi gerektiğini, sözü edilen (E) bendinin Anayasaya aykırı olduğunu ileri sürmesi üzerine; 1. Ordu Askerî Savcısı, Askerî Ceza Kanununun 56/1-D hükmünün göndermede bulunduğu 56/1-A ve Türk Ceza Kanununun 133/1. maddelerinden hüküm giymiş yabancıların Af Kanunundan yararlanabilmeleri (Mukabilinde bir Türk Vatandaşının veya Türkiye lehine suç işlemiş bir şahsın mahkûm edildiği ülke tarafından cezasının ortadan kaldırılması halinde) Bakanlar Kurulundan çıkarılacak kararnameye bağlı olacağını, söz konusu maddede öngörülen koşullar oluşmadığından, hükümlünün cezasının yerine getirilmeyeceği yolundaki savın geçerli bulunmadığını ve 5/E maddesinin iptali için Anayasa Mahkemesine gidilmesinin de uygun olmayacağını bildirmiş; ancak, Anayasa'ya aykırılık savının ciddi olduğu kanısına varan mahkemece 1803 sayılı Kanunun 5. maddesinin (E) bendinin iptali için, Anayasa'nın 151. ve 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Yasanın 27. maddeleri uyarınca Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar verilmiştir.

II. İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi, içtüzüğün 15. maddesi uyarınca, toplanarak Mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurmağa yetkili olup olmadığı sorunu üzerinde durmuştur.

Bir mahkemenin itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için Anayasanın değişik 151. ve 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 27. maddeleri uyarınca o mahkemenin elinde yolunca açılmış, görevine giren ve bakmakta olduğu bir davanın var olması ve ayrıca itiraz konusu yapılan hükümlerin de o davada uygulama yeri bulunması koşullarının gerçekleşmesi gerekmektedir.

Ceza Mahkemeleri Usulü Kanununun 402. maddesi uyarınca, cezanın yerine getirilmesi sırasında, bir mahkûmiyet hükmünün yorumlanmasında veya tayin olunan cezanın hesabında tereddüt edilmesi yahut cezanın kısmen veya tamamen yerine getirilmesi gerekmediğinin ileri sürülmesi hallerinde mahkemedden bir karar alınması öngörülmüştür. Yine aynı, Kanunun 405. maddesinde cezanın yerine getirilmesi sırasında yukarıda sözü geçen 402. madde gereğince verilecek kararların başvurma yeri olarak mahkeme gösterilmiş ve yalnız, anılan kararların mahkemece duruşma yapılmaksızın verilmesi yolu benimsenmiştir. Bu nedenlerle, bu işte hükümlünün istemi üzerine Askerî Savcılıkça başvuru yargı yeri, gerek Anayasa'nın değişik 151. ve gerekse 44 sayılı Kanunun 27. maddelerinde sözü geçen (Mahkeme) kavramı içine girmektedir.

Esas Sayısı:1975/151
Karar Sayısı:1975/177

Çünkü Mahkeme diye tanımlanan bir yargı yerinde kararların duruşma yapılarak veya yapılmayarak verilmesi, o yerin niteliğine etkili değildir. Öğretide ve uygulamalarda da bu mahkemenin, hükmü vermiş bulunan mahkeme olduğunda birleşilmektedir.

Öte yandan, Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla başvurabilme koşulları yönünden, mahkemenin elinde bakılmakta olan bir davanın var olup olmadığının incelenmesi ve tartışılması gerekmektedir. Öğretide genel olarak ve uygulamalarda da çoğu kez benimsendiği üzere, genel anlamda her dava, yasalarda gösterilen ve orada çözülmesi gereken bir uyuşmazlıktan oluşmaktadır. Uyuşmazlık yargı yerince çözülmüş ise, Anayasaya uygunluk denetimi yönünden mahkemenin elinde bakılmakta olan bir davanın varlığından artık söz edilemez. Bu bakımdan, hükümlü hakkında kesin mahkûmiyet karar ile sonuçlanmış bulunan asıl ceza davasını, mahkemenin bakmakta olduğu bir dava olarak nitelendirmeye olanak yoktur.

Ancak, bundan sonra hükümlü ile Cumhuriyet Savcılığı arasında cezanın yerine getirilmesi sırasında Ceza Mahkemeleri Usulü Kanununun 402. maddesi hükmü uyarınca yeni bir uyuşmazlık doğarsa bunun çözülmesi için aynı Kanunun 405. maddesi gereğince bir karar verilmesi konusunun mahkemeye getirilmesi halinde, o mahkemenin elinde bakılmakta olan bir davanın varlığı kabul edilmek gerekir.

Olayda hükümlü vekili, İstanbul Cumhuriyet Savcılığı yolu ile 1. Ordu Askerî Savcılığına verdiği 28/3/1975 günlü dilekçe ile, müvekkili hakkında 1803 sayılı Af Yasasının 5. maddesinin (E) bendi hükmünün yerine 1. maddesinin (A) bendi hükmünün uygulanması gerektiğini ileri sürerek, uyuşmazlığın mahkeme önüne gelmesi halinde sözü edilen 5. maddenin (E) bendinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasını istemiştir. 1. Ordu Askeri Savcısı, hükümlünün ve onun durumundaki yabancıların Af Kanunundan yararlanabilmelerinin (Mukabilinde bir Türk Vatandaşının veya Türkiye lehine suç işlemiş bir şahsın mahkûm edildiği ülke tarafından cezasının ortadan kaldırılması halinde) Bakanlar Kurulundan çıkarılacak kararnameye bağlı olacağını bu koşullar oluşmadığından, hükümlünün cezasının yerine getirilmeyeceği yolundaki savın geçerli olmadığını bildirmiştir. Gerçekten de, devletlerarasındaki ilişkilerde her zaman gözönünde tutulan müteakabiliyet esasına uygun olarak getirilen bu hükümdeki koşullar oluşmadıkça hükümlü hakkında 1803 sayılı Yasanın öteki hükümlerinin uygulanması ve aften yararlandırılması mümkün olmadığı gibi, bir uyuşmazlık yaratarak işi Anayasa Mahkemesine intikal ettirmek düşüncesiyle bu biçimde bir istemde bulunmak yolu da açık değildir. Şu duruma göre, 1. Ordu Askerî Savcılığı ile hükümlü arasında cezanın yerine getirilmesi gerekip gerekmeyeceği konusunda oluşmuş bir uyuşmazlığın var olduğu ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 402. maddesi uyarınca başvuru mahkemenin elinde usulünce açılmış, görevine giren ve bakılmakta olan yeni bir davanın bulunduğu söylenemez.

Ahmet Koçak, Sekip Çopuroğlu, Muhittin Gürün, Lütfi Ömerbaş ve Şevket Müftügil bu görüşe katılmamışlardır.

III. SONUÇ:

Mahkemenin elinde görülmekte olan bir dava olmadığından, itirazın Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine Ahmet Koçak, Şekip Çopuroğlu, Muhittin Gürün, Lütfi Ömerbaş ve Şevket Müftügil'in karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

8/7/1975 gününde karar verildi.

Esas Sayısı:1975/151
Karar Sayısı:1975/177

Başkanvekili
Kâni Vrana

Üye
İhsan Ecemiş

Üye
Ahmet Akar

Üye
Halit Zarbun

Üye
Ziya Önel

Üye
Abdullah Üner

Üye
Ahmet Koçak

Üye
Şekip Çopuroğlu

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş

Üye
Hasan Gürsel

Üye
Şevket Müftügil

Üye
Adil Esmer

Üye
Nihat O.
Akçakayalıoğlu

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu

KARŞIOY YAZISI

Hükümlü, kesinleşen cezasının infazı sırasında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 402. maddesine dayanarak cezanın çektirilmemek i gerektiğini ve 1803 sayılı Yasanın 5/E bendinin Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürerek mahkemeye başvurmuş, 1. Ordu Askerî Savcısı ise bu Sav'ın geçerli bulunmadığını ve 5/E bendinin iptali için Anayasa Mahkemesine gidilmesinin uygun olmayacağını mahkemeye bildirmiştir.

Böylece, hükümlü ile Askerî Savcı arasında açık bir uyuşmazlık doğmuş, ceza M.U. Kanununun 462. ve 405. maddeleri gereğince de bu uyuşmazlık konusu hakkında ilgili mahkemece bir karar verilmesi gerekmiştir.

Bir cezanın kısmen veya tamamen infazı lâzım gelmeyeceği sav'ının, sadece C. Savcısı tarafından yapılabileceği yolunda 402. maddede bir hüküm mevcut değildir. 405. madde metninden ise hükümlünün de böyle bir istemde bulunabileceği anlaşılmaktadır.

Şu hale göre, 1. Ordu Komutanlığı Askerî Mahkemesinin elinde usulünce açılmış ve bakılmakta olan bir dava var demektir.

Mahkemenin elinde görülmekte olan bir dava olmadığı ve bu nedenle itirazın reddi gerekeceği yolundaki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye

KARŞIOY YAZISI

Üye Sayın Şevket Müftügil'in karşıoy yazısındaki gerekçeler benim bu konudaki düşüncelerimi de aynen yansıttığından, çoğunluk kararına bu karşıoy yazısındaki nedenlerle katılmıyorum.

Üye

Şekip Çopuroğlu

KARŞIOY YAZISI

Dosyadaki bilgilere göre hükümlü vekili, müvekkili hakkında, cezanın infazı sırasında yürürlüğe giren 1803 sayılı Af Kanununun 5. maddesinin E bendi hükmü yerine aynı Kanunun 1. maddesinin A bendi hükmünün uygulanması gerektiğim öne sürerek bu konuda bir karar verilmesini istediğinden, ilgili mahkemece, istem hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 402. ve 405. maddeleri gereğince karar verilmesi durumu ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Hükümlünün yabancı olduğu anlaşıldığına göre sözü geçen Kanunun 5. maddesinin E bendindeki koşulların var olup olmadığının mahkemece araştırılması ve sonuca göre istemin reddi veya kabulü yolunda verilecek kararda, sözü geçen bendin uygulanması doğaldır.

Bu sonuca göre, mahkemece istemin çözümünde yargılama usulleri uygulanarak yargı yetkisi kullanılacağından, ortada bakılmakta olan bir davanın varlığında kuşku yoktur.

Öte yandan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 402. maddesi, cezanın kısmen veya tamamen infazı lâzım gelmeyeceği iddiasında bulunabilmek için herhangi bir koşul koymuş değildir. Hükümlü bu maddeye dayanarak mahkemeden her zaman istemde bulunabilir, istemin kanunen geçerli olup olmadığına ancak ilgili mahkeme karar verir.

Bu bakımdan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 402. maddesine uygun olarak yapılmış olan bu istemin, Kanuna uygun biçimde açılmış bir dava olarak kabul edilmesi zorunludur.

Yukarıki nedenlerle kararın konuya ilişkin bölümüne katılmıyorum.

Üye

Muhittin Gürün

KARŞIOY YAZISI

12 yıl 6 aylık kesinleşmiş hapis cezasını çekmekte olan yabancı uyruklu hükümlünün vekili, müvekkili hakkında 1803 sayılı Af Kanununun 5. maddesinin (E) bendi yerine 1. maddesinin (A) bendinin uygulanması, bu nedenle de müvekkilinin cezasının artık çektirilmemesi gerektiğini ileri sürmüştür.

Bu istem karşısında Mahkeme, Af Yasasının 5. maddesinin (E) bendindeki koşulların, yabancı uyruklu hükümlü hakkında, gerçekleşip gerçekleşmediğini araştırarak elde edeceği sonuca göre, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 402. maddesi uyarınca, bir karar vermek ve böylece Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen, 5. maddenin (E) bendini uygulamak zorundadır.

1. Ordu Askerî Savcısının 5. maddenin (E) bendindeki koşulların oluşmadığını, bu nedenle de cezanın çektirilmesi gerektiğini bildirmesi, hükümlünün isteği dolayısıyla Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 402. ve 405 maddelerinin Mahkemece işletilmesini engelleyemez.

Hükümlülük süresinin herhangi bir nedenle azaltılması gerektiği kanısında olan hükümlünün, ilgili mahkemeye başvurarak bir karar istemesi onun, hak arama özgürlüğünün doğal sonucudur. Kaldı ki olayda savcı ile hükümlü arasında bir uyuşmazlığın var olduğu ve bunun çözülmesi gerektiği açıktır.

Bu nedenlerle Mahkemenin elinde bakmakta olduğu bir dava vardır ve iptali istenen hükmün o davada uygulanması gereklidir.

Üye

Lütfi Ömerbaş

KARŞIOY YAZISI

Uyuşmazlık, Ceza Yargılamaları Usulü Yasasının 402. maddesinin uygulanması konusunda çıkmaktadır. Bu maddede aynen: "Bir mahkûmiyet hükmünün tefsirinde veya tayin olunan cezanın hesabında tereddüt edilir, yahut cezanın kısmen veya tamamen infazı lâzım gelmeyeceği iddia olunursa bu bapta mahkemeden bir karar istenir" denilmektedir.

Maddenin okunmasından da anlaşılacağı üzere, bu konuda mahkemeye başvurmak için şu hallerin gerçekleşmesi gerekmektedir:

- 1) Ortada bir mahkûmiyet ilâmı olacaktır. Bu ilâm kesinlik kazanmış olmalıdır.
- 2) İşlenen suçun kavram ve niteliği ve unsurları bakımından ilâmda tam bir açıklık bulunmamakta ve bu nedenle infaz bakımından kimi duraksamalar ortaya çıkmaktadır. Veya,
- 3) Belirtilen cezanın hesabında yanlışlıklar olduğu kanısı uyanmaktadır; İlâm, bu yönü tam bir berraklıkla uygulayıcıya veya ilgiliye anlatamamaktadır. Veya,
- 4) Cezanın kısmen veya tamamen infazı lâzım gelmeyeceği iddia olunmaktadır.

Esas Sayısı:1975/151
Karar Sayısı:1975/177

Eldeki işe uygun hal, (4) sayılı bentde belirtilen biçimdedir. Yani Cezanın kısmen veya tamamen infazı lâzım gelmeyeceği ileri sürülmüştür. İşin mahkemeye getirilişi Cumhuriyet Savcılığı yoluyla olmuştur. Şöyle ki:

Askerî Ceza Kanununun 56/1 -D, 56/1 -A ve Türk Ceza Kanununun 133/2 ve 59. maddeleri uyarınca 12 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılan hükümlü, Cumhuriyet Savcılığına bir dilekçe ile başvurmuş, infazı sırasında çıkan 1803 sayılı Kanunun, hakkında uygulanan 5/E maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Askerî Savcı isteği şu gerekçe ile yasaya uygun bulmamıştır.

Askerî Ceza Kanununun 56/1-D maddesinin göndermede bulunduğu 56/1-A ve Türk Ceza Kanununun 133/1. maddeleri uyarınca hüküm giymiş yabancıların Af Kanunundan yararlanabilmeleri için (Mukabilinde bir Türk vatandaşının veya Türkiye lehine suç işlemiş bir şahsın mahkûm edildiği ülke tarafından cezasının ortadan kaldırılması) gerektiği her şeyden önce bu konuda Bakanlar Kurulundan bir Kararname çıkmasının, şart olduğu oysa olayda bu koşulların gerçekleşmediği anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca hükümlünün isteği yersizdir. İşin Anayasa Mahkemesine gönderilmesine de bu nedenle olanak yoktur.

Askerî Mahkeme ise, Anayasa'ya aykırılık iddiasını ciddi bulmuş ve usulünce mahkememize başvurmuştur.

Görülüyor ki, Ceza Muhakemeleri Usulü Yasasının 402. maddesinde belirtilen "cezanın kısmen veya tamamen infazı lâzım gelmeyeceği iddiası hükümlü ile Askerî Savcı arasında uyumsuzluk konusu olmakta ve bu konudaki tereddüdün mahkemece giderilmesi istenmektedir. Yargı yetkisini kullanan Mahkeme, uyumsuzluğu bir hükümle çözecektir. Yabancıların Af Yasasından ne yolda ve hangi koşullar altında yararlanabilecekleri ise, mahkemece araştırılıp incelenecektir. Yasal koşullar gerçekleşmediği takdirde isteğin ret edilmesi doğaldır. Fakat şu aşamada mahkemenin elinde bakmakta olduğu bir davanın varlığında kuşku yoktur.

Çoğunluğun bu konuya ilişkin görüşüne yukarıda açıkladığım nedenlerle katılmıyorum.

Üye

Şevket Müftügil